

Petr I. Veliký

- narozen 9.června 1672 (dle starého ruského kalendáře se uvádí 30.května)
- a zemřel 8.února 1725 (28.ledna)
- byl to poslední ruský car dynastie Romanovců
- Přesné místo narození Petra I. není známo, hovoří se o tzv. „Теремном дворце Кремля“ (viz další obrázek) a současně uvádějí historikové vesnici Kolomenskoe či místo Izmajlovo
- Jeho otec, car Alexej Michailovič, měl šestnáct dětí. Petr byl jeho čtrnácté dítě, ale prvním synem i dítětem jeho druhé ženy, carevny Natálie Kyrillovny Naryškinové.
- 29. června byl carevič pokřtěn v Чудовом монастыре, popem Andrejem Savinovem a pojmenován Petrem
- přídomek Veliký dostal až dosednutím na trůn

- Petrova matka, Natálie Kirillovna Naryškinova, se narodila 1.září 1651 a zemřela 4.února 1694
- Vyrůstala v domě bojara Artamona Sergejevič Matvejeva a 1. února 1671 se stala druhou manželkou cara Alexeje a s ním měla tři děti:
- Petra, Natálii a Feodora

- Petrův otec, Alexej Michajlovič (rusky Алексей Михайлович Тишайший) se narodil 19. března 1629 v Moskvě a zemřel 29.ledna 1676, jako syn Michaila III. Fjodoroviče z dynastie Romanovců a carem byl od roku 1645 do roku 1676
- Vládl od svých 16-ti let
- Nevěděl si rady s ekonomickou záležitostí své země
- Uděloval úlevy bohatým, na druhu stranu žádal vysoké tresty za nejmenší provinění, což mělo za následek spoustu nejen rolnických povstání
- Nejhorší povstání bylo po zavedení tzv. daně ze soli- celní poplatek za sůl, po něm musel car některá rozhodnutí stáhnout
- 1654 uzavření smlouvy s Ukrajinou
- V letech 1668-1671 následovala celá řada povstání mužiků, největší pod vedením Stěpana Razina trvalo dva roky, nakonec jej však tvrdý zásah carského vojska porazil
- Zemřel 29.ledna 1676 a vládu po něm převzal syn Fjodor III.Aleksejevič

Dětství Petra I.

- Petr Veliký se narodil jako čtrnácté dítě a pátý syn ruského cara Alexeje I., ale jako první syn v jeho druhém manželství
- Proč Petr I. dostal jméno Petr není známo, snad jen z hlediska libozvučnosti ke jménu Fjodor, jak se jmenoval jeho starší bratr - z prvního manželství cara Alexeje, který se narodil ve stejný den
- Toto jméno se neobjevilo ani u Romanovců ani u Naryšnikovců
- Od pěti let Petra vzdělávali, nejdříve pod dozorem staršího bratra Fjodora, který pro něj vybral učitele Nikitu Zotova, státního sloužícího
- Petr rád naslouchal vyprávěním a listoval ve vědeckých knihách, na příkaz carevny ho nechali listovat v historických spisech
- Bohužel jeho učitel nebyl žádný vzdělanec a tak se Petrovi nedostalo velkého vzdělání, psal do konce života s chybami a měl nevelkou slovní zásobu

- Jiného vzdělání se mu dostat nemohlo neboť ani vysoké ani střední školy před jeho vládou v Rusku nebyly
- Nedostatky ve vzdělání však Petr dohnal praktickou činností
- Když v roce 1676 zemřel car Alexej, nastoupil na trůn Fjodor III. Alexejevič, měl sice syna, ale ten zemřel v pouhých 9 dnech.
- Již Fjodor III. usiloval o reformy a chtěl Rusko přiblížit Evropě
- 1682 Fjodor zemřel a na trůn nastoupil jeho bratr Ivan
- Ivan byl však velice nemocen (byl slepý) a proto na trůn dosedl zároveň i Petr, k velké nelibosti Miloslavských – příbuzných zemřelé první ženy cara Alexeje → DVOJVLÁDÍ
- Jeho matka, Natálie Naryšnikova, byla jmenována regentkou
- Miloslavští zosnovali povstání střelců
- Tento krutý zákrok proti jeho příbuzným desetiletého Petra doprovázel po zbytek života a otřásl jeho psychikou
- Obsazení trůnu dopadlo kompromisem, regentství se ujala nevlastní sestra Sofie

- Sofie se snaží upevnit svou nejistou pozici úspěšnou zahraniční politikou, umí se obklopit schopnými lidmi, např. Kníže Golicyn
- Evropa bojuje s Turky a usiluje o spojení s Ruskem
- 1686 podepsán „věčný mír“ s Polskem, 1. tažení na Krym
- 1689 nové tažení Golicyna na Krym

- 1689 sňatek Petra I. s Jevdokijí Lopuchinou, konflikty se Sofií
- V srpnu 1689, kdy se schylovalo k dalšímu povstání střelců, se však k Petrovi přidali věrní a část dvora
- Sofie vycítila sílu bratra a nabídla smír, na který však bylo pozdě
- Sofie byla vyhnána, po zbytek života byla uvězněna v Novoděvičím klášteře a trůnu se opět zmocnil Petr s Ivanem
- Jeho matka se tak vrátila ke dvoru a zemřela ve 42 letech jako carevna Natálie
- Petr prožívá tzv. „potěšná léta“ – baví se tím, že vycvičil dva pluky vojáků, se kterými si hraje na vojáčky
- Nechce bydlet v Kremlu, má fobii z velkých prostor
- 1690 narodil se následník trůnu carevič Alexej, 1698 poslal Petr Jevdokiji do kláštera

Carevna Sofie

- Ještě několikrát se pokusila Sofie zosnovat ze svého vězení povstání či dokonce převrat, která byla vždy potlačena a tak ji car Petr I. odebral výhody carevny, zemřela jako řeholní sestra
- Je považována historiky za velice rozporuplnou osobu, na jedné straně měla být to nejhorší, co Rusko potkalo, jiní naopak tvrdí, že uzavřením míru s Polskem a spoustou dobrých zákonů byla přínosem pro svou zem
- Byla první ženou, která se dostala z odlehlých míst paláce až na carský trůn, který do těch dob patřil jen mužům
- Proto se dynastie Romanovců pyšní nejen Petrem I. ale i odhodlanou a sebevědomou, dokonce jak ji nazývali, na svou dobu emancipovanou, carevnou

Samostatná vláda 1696 - 1725

- Leden 1696 umírá Ivan V. → Petr I. vládne samostatně
- Ihned po nástupu na trůn zavádí nový pořádek – sleduje tím:
  - získání přístupu na pobřeží Baltského a Černého moře
  - vnitřní přeměnu Ruska

Vnější politika Petra I

- Azovská tažení proti Turecku
- První tažení v roce 1695 – neúspěšné.
- 1696 – 2. tažení dokonalejší loďstvo a pomoc rakouských dělostřelců
- Turecko se vzdává – přístup k Černému moři, pouze dočasný úspěch
- Upevnění protiturecké „svaté ligy“

Velké poselstvo po Evropě

- 1697 – diplomatická a obchodní výprava do Evropy
- Podniká ji inkognito, ne jako ruský car, ale jako Petr Michajlov
- Navštívil Nizozemí a Anglii– střed civilizovaného světa, snaží se získat informace o stavbě lodí, sám pracuje jako tesař
- Navštívil i Rakousko, neúspěšná diplomatická jednání, nenašel spojence proti Turecku, naopak došlo k uzavření míru Rakouska s Tureckem – rozpad protiturecké koalice
- Úspěšný nákup zbraní v Amsterdamu
- Najato přes 1000 cizinců – odborníků, hlavně stavitelů lodí, inženýrů

Návrat do Moskvy 1698

- Sofie vyzvala střelce k tažení na Moskvu
- 1698 urychlený návrat Petra Velikého do Moskvy
- Povstání prozrazeno, střelci byli poraženi a krutě potrestáni

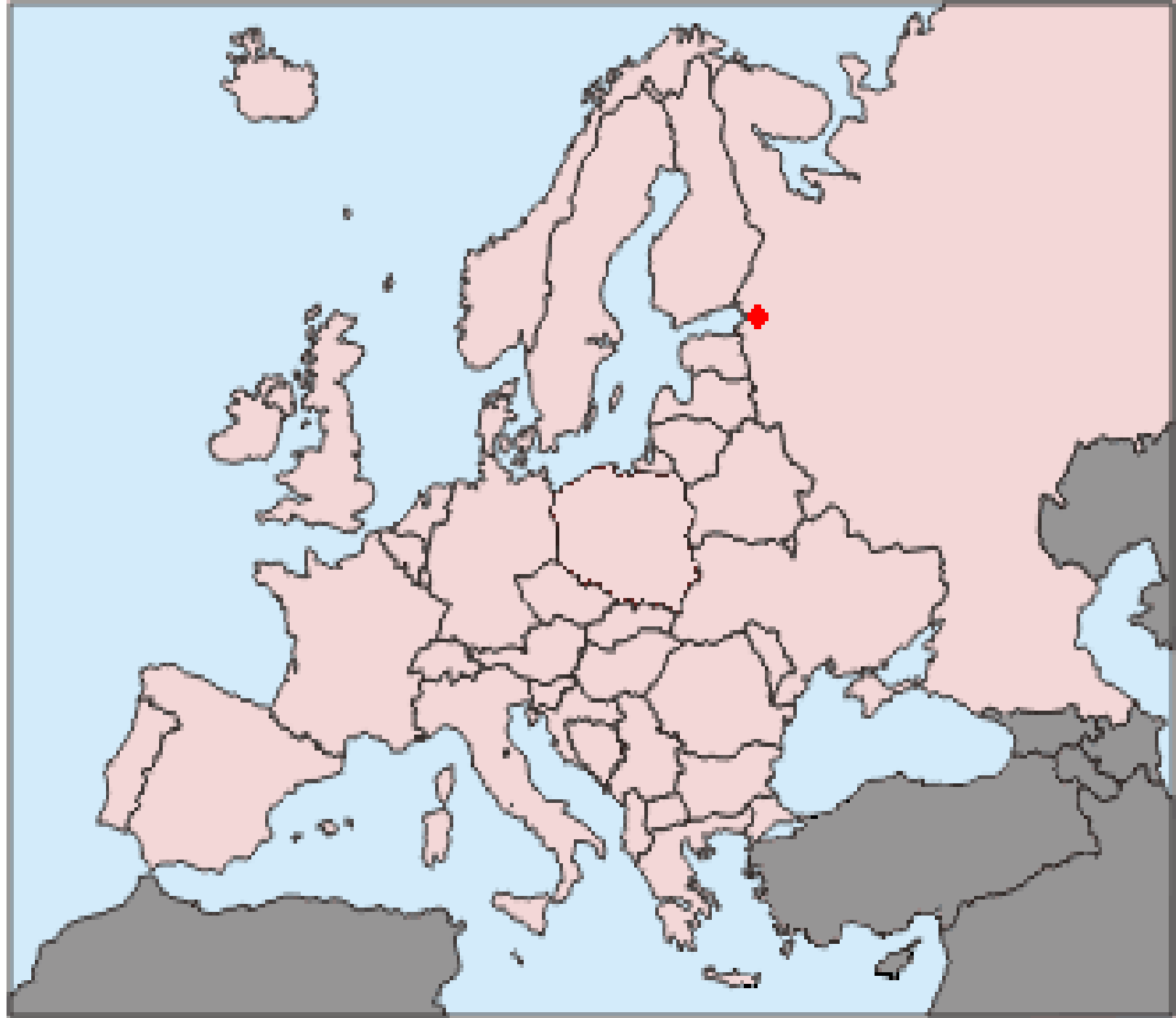

Severní válka 1700 - 1721

- snaha Petra proniknout k Baltskému moři
- střet Petra I. a Karla XII.
- účast koalicí (Dánsko, Norsko, Sasko, Polsko, Rusko) proti Švédsku s podporou Osmanské říše
- ruská vojska obléhají Narvu, avšak dochází k jejich drtivé porážce
- 1701 nájezdy do Livonska
- Petr I. získává Estonsko, Livonsko a Mitavu (o které později opět přichází)
- 1703 v ústí Něvy založen Petrohrad

Založení Petrohradu

- Nedostatek přístavů – jediný Archangelsk na severu – přesouvání obchodu na sever
- 1703 založení města na břehu Finského zálivu v ústí řeky Něvy → Sankt – Peterburg
- Petr vypracoval přesné plány, pozval architekty z Itálie → „Benátky severu“
- První postavena Petropavlovská pevnost
- Od roku 1712 do 1918 - hlavní město Ruska

1707 tažení Švédů na Moskvu

Bitva u Poltavy

27. 6. 1709

po 2 hodinách skončila úplnou porážkou Karla XII.

9 000 mrtvých

18 000 zajatých Švédů

Průtské tažení

- Žádost o vydání Karla XII.
- Turecko vyhláší Rusku válku
- 10.7.1711 pokus o jednání s Turky
- 12.7. podepsán mír – Rusko se zavázalo vrátit Azov, zbořit pevnosti, stáhnout vojska z Polska a umožnit Karlu XII. návrat do Švédska
- Rusko obsazuje Finsko
- Spojenectví s Braniborskem-Pruskem a později i Hannoverem – protišvédská koalice
- 30.8.1721 podepsán v Nyštadt „věčný mír“

Důsledky války

- Švédsko postoupilo Rusku Estonsko, Livonsko, Ingrii a část Karelíe
- Rusko vrátilo Švédsku Finsko a zavázalo se uhradit náhradu za odstoupená území
- 1721 – zasedání senátu – titul Petr Veliký
- Санкт-Петербург – „okno do Evropy

**Carská vlajka poprvé
vztyčena v roce 1693**

Městská a správní reforma

- Bohatá obchodní města na západě Evropy na Petra I. značně zapůsobila
- Ruští kupci se měli sdružovat v **kompanie**, které by byly schopné čelit cizím obchodním společnostem
- Kupci se však sdružovali do „kompanií“ nikoli proto, aby jim to přinášelo užitek a zisk, ale proto, že to bylo nařízeno

- **Carský ukaz** z roku 1699:

města si mohou zvolit svoji samosprávu, ale musí platit dvojnásobek dosavadní daně volenými purkmistry.

- Města se proto této výsady vzdala

- **Nový ukaz:**

odpadla podmínka dvojnásobné daně

- Magistráty se nestaly vrcholnými orgány samosprávy měst, ale kanceláři, odpovědnými za výběr daní.

Reforma soudnictví

- 1718 - car jmenoval zemské soudce (landrichty),
- kteří byli podřízeni Senátu)

Reforma samoděržaví

- car určuje svého nástupce
- 1711 - vytvoření Senátu
  - obsahoval 9 nejbližších spolupracovníků Petra
  - zabýval se především otázkami státního rozpočtu .
- Bylo založeno devět „коллегий“ (ministerstev)
- Země byla rozdělena do 8 provincií .
  - V každé provincii stál v čele guvernér, který podléhal carovi
- nové hlavní město – Petrohrad

Fiskální reforma

- Ražba nové mince
stříbrný rubl

- nové měděné mince:

Děněžka - měla hodnotu půlkopějky

Poluška - měla hodnotu čtvrtkopějky

Polupoluška - měla hodnotu jako 1/8 kopějky

- Zavádění **nových daní**

- Leden 1719 – ukaz o revizi všech „duší“ mužského pohlaví

→ → pojem „revizní duše“ (daně z duší)

= PRVNÍ NOVODOBÉ SČÍTÁNÍ LIDU V RUSKU

Důvod: více peněz do státní pokladny

Důsledek: Rusko na konci Petrovy vlády bylo bez dluhů

Stříbrný rubl z roku 1718

Školská reforma

- Zoufalý stav školství v Rusku: dosud jediná vyšší škola (duchovní akademie v Moskvě)
- Petr potřeboval necírkevní odborníky
- Příchod odborníků z Anglie a r. **1701** zřízení tzv. **navigátorské školy** (žold 15 kopějek denně)
- Postupným snižováním carova zájmu se snižoval žold a počet žáků
- 1715 škola zanikla

Kultura

Petr I. chtěl, aby se lidé dívali a učili se.

- vznik prvních muzeí

- rychlý vývoj

nakladatelství

(„Ведомости“)

- rozvoj divadel

- zjednodušení abecedy

(„гражданка“)

САНКТЪПЕТЕРЗБУРХЪ,

ВЪДОМОСТИ.

Полученные Сего Іюня въ 28 день, 1711.
Изъ лаггару изъ волоской земли,
изъ заднеспра за мѣлю, 31 дня
маія.

Его Царское Величество ізволѣль
сюда прїипши изъ яворова 22 дня,
погожѣ маія, которого дня и
королев-

Kalendář

- Ukaz z 20. 12. 1699
- Od roku 1700 se zavedl kalendář stejný jako v ostatním křesťanském světě: počítání let od narození Krista
- Začátek nového roku se začal slavit vždy
  - 1. ledna (nikoli 1. září, jako tomu bylo dříve)
- Příkazy, jak se má Nový rok slavit (mše, zdobení domů, úklid ulic, ohňostroje a palba z děl)

Reforma církve

- Byly zdaněny příjmy církve
- Nejvyšším církevním úřadem se stal „Svatý Synod“
- Církev byla zařazena pod státní správu
- Byl omezen počet mnichů
- Petr uzavřel některé kláštery a jejich majetek si přivlastnil (některými starověrci byl považován za antikrista)

Reforma armády a námořnictva

- Petr I. provedl reorganizaci armády:
  - zřídil stálé vojsko
  - staré zbraně nahradil novými a moderními
(i za cenu roztavení kostelních zvonů)
  - vybudoval válečné loďstvo, vznikla baltská flotila

Hospodářská reforma

- Rozvoj manufaktur (přes 200) např.:
na výrobu sukna, železa, zbraní...
  - cíl: vytlačit výrobky z dovozu
  - v manufakturách pracovali nevolníci

Další reformy

- Bojaři se musí holi (pokuty)
- Oděv podle evropské módy
- Zavedení světské zábavy (tance, hry) a kouření dýmky
- Peter vytvořil řadu workshopů, představil nová řemesla
- nastínil pravidla správného chování pro šlechtu v knize „Юности честное зеркало“

- král pozval zahraniční inženýry (asi 900 specialistů přišlo s Petrem z Evropy)
- mnozí mladí Rusové odešli studovat vědu a řemeslo do zahraničí
- ve velkých městech vznikly nemocnice
- v Moskvě – první útulek pro děti

слушаи шьрюльничкѣ
ѣ борода стригъ не
хотъ бо тѣ бие днѣ на
тебѣ скоро крѣзь за ку

цѣрюльничкѣ хо
детъ расколѣнику
борода стригъ •

Manželství a děti

- První manželkou byla Jevdokije Lopuchina
- Měli tři syny – Alexeje (1690 -1718), Petra a Alexandra (zemřeli v dětství)
- Druhou manželkou byla bývalá livonská otrokyně a pradlena Marta Skawronská – po křtu přijala jméno Kateřina Alexejevna
- Měli celkem 11 dětí, přežily dvě dcery Anna a Alžběta
- Po smrti Petra I. vládla jeho žena Kateřina I. (1725 – 1727)
- Skutečnou moc měl kníže Alexej Menšikov a jeho Nejvyšší tajná rada
- 1725 podle záměru Petra I. otevřena Akademie věd
- Zavedla Řád Alexandra Něvského jako nejvyšší vyznamenání, poprvé udělen vévodovi holštýnsko –gottorpskému manželovi Anny Petrovny

Jevdokija Lopuchina

Poslední léta vlády

- [1718](#) nechal Petr Veliký umučit a popravit svého vlastního syna [Alexeje Petroviče](#), který bojoval proti otci a byl ovlivňován tzv. staromilci, kteří chtěli Rusko vrátit do doby před nástupem Petra Velikého a zrušit veškeré jeho reformy. Sám Petr ho vyslychal.
- Obecně platil Petr Veliký za krutého a nemilosrdného vládce, ale on sám se tak neviděl. Považoval se za reformátora, který se nechtěl proslavit jako dobyvatel, ale jako reformátor. Petr Veliký tak tímto krokem ukázal i odvrácenou tvář velkého ruského reformátora – byl nemilosrdný k jakýmkoliv náznakům odporu vůči jeho absolutní vládě
- [1722](#) Petr zahájil krátkou válku s bohatou, ale osmanskými útoky velice oslabenou [Persií](#)

Význam vlády Petra I. Velikého 1696 - 1725

- Vytvořil Ruské impérium a sám se stal Imperátorem
- Otevřel Rusku „okno do Evropy“ – získal přístup k Baltskému moři , navázal obchodní spojení s Evropou
- Provedl modernizaci Ruska podle západních vzorů
- Provedl celou řadu reforem: ve státní správě, hospodářství, armádě, školství apod.
- Petr I. zemřel v lednu 1725, vládu předal své ženě Kateřině

Jantarová komnata

- Původní **jantarová komnata** byla místnost s bohatou nástěnnou výzdobou z [jantaru](#). Byla zhotovena na zakázku [pruského](#) krále [Fridricha I.](#) v [Berlínském zámku](#).
- V roce [1716](#) byla pruským králem [Fridrichem Vilémem](#) věnována [ruskému](#) caru [Petru Velikému](#).
- Po téměř dvě stě roků se pak nacházela v [Kateřinském paláci](#) v [Carském Selu](#) poblíž [Sankt Petersburgu](#).
- Od roku [1942](#) byla vystavena v zámku v [Kaliningradu](#); od konce [druhé světové války](#) je nezvěstná.
- V Kateřinském paláci se od roku 2003 nachází věrná kopie jantarové komnaty.

PETRO PRIMO
CATHARINA SECUNDA
MDCCLXXXII

Zdroje

- Švankmajer, Milan. *Dějiny Ruska*. 4. rozšíř. vyd. Praha : Lidové noviny, 2004. 574 s. ISBN 80-7106-658-3
- Petr I. Veliký. *PALBA.CZ* [online]. 24. 2. 2009 [cit. 2014-03-29]. Dostupné z: <http://www.palba.cz/viewtopic.php?t=3256>
- Rusko za Petra I. Velikého (1689 - 1725). [online]. [cit. 2014-03-29]. Dostupné z: http://scottie.borec.cz/skhtml/dejepis/rus_p1.html
- История России: Эпоха Петра I Великого. PEŠKOVÁ, Michaela. *Страноведение России (Reálie Ruska)* [online]. 2006, 2008 [cit. 2014-03-29]. Dostupné z: <http://www.ruskerealie.zcu.cz/r2-3A.php>
- Урок 38. РЕФОРМЫ ПЕТРА I. *Russia-talk.com* [online]. [cit. 2014-03-29]. Dostupné z: <http://www.russia-talk.com/history/38.htm>
- 7 громких реформ Петра I. *Русская семерка* [online]. 18. 8. 2013 [cit. 2014-03-29]. Dostupné z: <http://russian7.ru/2013/08/7-gromkix-reform-petra-i/>